

ZAMONAVIY ADABIY - BADIY ASARLARDA TARJIMANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Nurimbaeva Sanebiyke Allabay qizi¹

Tirkiy tillar fakulteti talabalari.

Masharipova Guli Umrbek qizi²

Tirkiy tillar fakulteti talabalari.

Elmurodov Azizjon G'ayratovich³

Tirkiy tillar fakulteti talabalari.

¹⁻²⁻³Ajiniyoz nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7031403>

ARTICLE INFO

Received: 22nd August 2022

Accepted: 25th August 2022

Online: 29th August 2022

KEY WORDS

Zamonaviy asar, tarjima asar, qardosh xalqlar, kompozitsion shakl, ifoda usuli, so'z san'ati, Turk badiyyati, ibora.

ABSTRACT

Maqola bugungi kunda ahamiyat darajasini yo'qotmagan zamonaviy tarjima asarlarning o'ziga xos xususiyatlarini izohlab bergan bo'lib, qardosh xalqlarning badiiy qimmatga ega asarlarini O'zbek tiliga tarjima qilingan variantlarini izohlab kelgan.

Bugungi kunda adabiyotimiz tarixiy ildizlariga tayanib qardosh turli tillarda ham yaratailgan asarlarning salmog'i ham yetakchikinin tashkil etib kelmoiqda. XXI asr farzandlari innovatsion yangiliklar bilan birgalikda dunyo adabiyotining turli durdonalari bilan ham bahramanfd bo'lish bilan birgalikda o'zlarining sevimli adiblarining ro'yxatlarini ham shakllantirishga ulgurishgan desak maqsadga muvofiqdir. Bir so'z bilan aytganda mamlakatimizda olib borilyotgan isdlohatlarni har tomonlama rivojlantirish : sport, ta'lim, tibbiyot, injeneriya va boshqa qator sohalarni rivojlantirish maqsadida dunyonhamjamiyatining tajribaga boy manbaalaridan unumli foydalanish maqsadida asarlarning o'z ona tilimizga tarjima asosida taqdim etilishi muhim ahamiyat kasb etuvchi vositalardan biridir. Bulardan birgina yaqqol misol ntariqasida badiiy adabiyot sohasini olib qaraydigan

bo'lsak badiiy asarlarning salmog'i va talab doirasi ham turlichadir.

Quyida bayon etiladigan Turk adabiyotining durdonalaridan bo'lgan ushbu asardan keltirilgan iqtibosga o'ziga xos ma'no joylangan ekanligini sezish mumkin.

„ Sen bu kitobni o'qiganmisan, xo'sh, unda nimani topding ?

- Ynagi hayotni.
- Sen bunga ishonasanmi ?
- Ishonaman.
- Men ham bir paytlar jitobga ishonganman. Undagi olamni topaman deb ahd ham qilganman... Ishonsang agar, ohir-oqibat, o'limdan boshqasi yo'q ekan.
- O'sha olam mavjud
- Sirayam, bularni bari chiroyli ertak, holos. Xuddi qari bir axmoq bolalarni aldab o'yin qilganday”.

O'rmon Malik „Yangi hayot” asaridan. [1.]

Yuqorida ifoda etilgan matn Turk adsabitotining yorqin vakillaridan Elchin Safarlining „ Men akbatta qaytaman ... yoxud hayot shunday go'zalki, hatto uning ichida chinakam hayot undanda ko'proq" nomli asaridan keltirilgan.

Shu asosda zamonaviy tarjima sarlarini bir necha toifalarga ham ajaratish asoslidir. Ular quyidagilar:

- Turk adabiyoti durdonalari;
- Russ adabiyoti durdonalari;
- Arab adabiyoti durdonalari;
- Ingiliz adabiyoti durdonalari;
- Xitoy xalq adabiyoti durdonalari;
- Fors-Tojik adabiyoti durdonalari va boshqalar.

Quyidagi jadval orqali zamonaviy tarjima asarlarning o'ziga xosligi bilan tanishamiz.

1-jadval.

Zamonaviy – badiiy tarjima asarning O'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatish;	Asarlarning tarjima davomiyligida ilmiylik natijalarini saqlab qolish;
Asarda zamonaviylik va tarixiy addabiyot sohasiga doir axborotlar berish;	Mazkur adabiyotlardan milliy mentaletimizga xos asarlarnigina tarjima qilish;
Doimiky mavzular aylanmasidan yangi syujet chiziqlariga chiqish;	Adabiy- zamonaviy asarlarga hurmat ruhida qarash;
Asarlarda sevgi, qahramonlimk va Vatan tuyg'ularing ifodasini ko'rsatib berish;	Kishilik jamiyatining ravnaqiga hisa qo'sha oladigan asarlarnigina tarjima qilish.

Uslubiy -nazariy qarashlar hamohangligidaa quyida keltiriladigan zamonaviy tarjima asar haqida fikr yuritimiz:

- O'z-o'zini qadrlash, yuqori darajadagi kasbiy mahoratga erishishga imkon beradi.
- O'z-o'zini qadrlash – bu „ichki men"i bilan qulay munosabatlarning shartidir. O'zingiz uchun asosiy tanqidchi bo'lsangiz, muvozanatni toppish qiyin bo'ladi.
- Haqiqiy qadryatlarsiz ham, o'z qadr-qimmatini bilish, ilgari yashiringan imkoniyatlaringizni yuzaga chiqaradi.
- O'zini qadrlash tajribasi mavjud bo'lganda, boshqalarga bo'lgan muhabbat ham ko'payadi.

- O'z-o'zini hurmat qilish hayot sifatini yaxshilaydi va yangi ijtimoiy darajaga olib chiqadi.

- O'z-o'zini qadrlash, yaqinlar bilan munosabatlarni uzaytiradi. Agar odam o'z qadr-qimmatiga ishonmasa, bunga boshqalarni ishontirishi qiyin". [2]

Chet el ijodkorlari orasida nufuzli o'rniga ega Anostasiya Zolya o'zining „O'zingni qadrla" nomli asarini ifoda etish orqali kishining kishilik jamiyatida o'z o'rnini topishida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Kishining kishilik jamiyatida munosib o'rnin ik topishida Anostasiya Zolyaning ushbu asari vositra bo'lib xizmat qiladi. Ushbu asarning maqsadi umumiy ikki qutbga yo'naltirilgan bo'lib, ular:

1. O'z-o'zini anglash;

2. Kishilik jamiyatida munosib o'rin egallash.

Yana bir toifadagi zamonaviy tarjima sarlar ham mavjudki – ular diniy yoki diniy mavzularga yaqin asarlar sirasigfa mansub bo'lib ahamiyat darajasidan yuqori sanaladi. Xuddi anashunday asarlardan biuri Amina SHenkiko'g'lu qalamiga mansub „Yolvoraman xiyonat qilma“ asaridir.

„To'bo endi javob bermoqchi bo'lgandiki, qayerdandir qiz bolaning ovozi eshitildi:

- Ona, Ona qayerdasiz..

Qizlarning hammasi ovoz kelgan tomonga burilishdi. Qarshi tomondan chopib kelyotgan Fotima xonimning qizi Ominanu ko'rishdi. Bilqis darrov u tomonga oshiqdi.

-kel, jonim menga. Seni onangga olib boraman. Nega bunaqa yig'layapsan, nima bo'ldi senga...

[4]

-Otam meni juda qattiq urdi, shunga uydan qochib ketdim...” [3]

Har anday millat va elatning o'z yaratish uslubi, ifoda planning sermahsul obrazlari bo'lganidek Turk xalqi adabiyoti durdonalari ham biznikiga xos tarzda ifodalanadi.

Yana bir tarjiam qil;ingan zamonaviy asar bilan yaqinda tanoishgan edim, ushbu asarda ytozilgan quyidagi jumlar e'tiborimni tortdi:

„Tabriklayman..

Bu safar qadringiz qolmadi, ne umid bilan ekan orzularim bugun so'nib qoldilar.

Siz uchun ko'rman.

Siz uchun karman endi.

Havotir olmang siz uchun nafratim yo'q, bo'lmaydi ham . Bu sevgini bu darajada oddiylashtirmadim..”

References:

- 1.Elchin Safarli. „Men albatta qaytaman... yoxud hayot shunday go'zalki, hatto uning ichida chinakam hayot undan-da ko'proq /- Toshkent: „SHARQ – ZIYO ZAKOVAT“, 2021.
- 2.Zaloga, Anostasiya. „O'zingni qadrla“ [Matn] – Toshkent: „ZUKKO KITOBXON“ nashryoti, 2022.
- 3.Amina SHenkiko'g'lu „Yolvoraman xiyonat qilma“. -Toshkent: FACTOR BOOKS, 2022.
- 4.Songul Unsal „Bizni yolg'iz deb o'yladilar“ / „Millionlab insonlar qalbidan joy olgan kitoblar turkumi“- Toshkent.: „BEST – BOOK“, 2022.